

Een leven vol deco en decadentie

Tamara de Lempicka in de Londense Royal Academy

(tijd) - Zijn de schilderijen van Tamara de Lempicka kunst of commercie? Kunstcritici zijn het er - 25 jaar na haar overlijden - nog niet over eens. Een overzichtstentoonstelling in The Royal Academy of Arts probeert met een 50-tal schilderijen haar oeuvre te herwaardenen, maar slaagt daar niet helemaal in. De Lempicka blijft de schilderende diva uit de art deco.

'Zelfportret in een groene Bugatti' uit 1928 geeft een gevat beeld van de lievelingsschilder van de Parijse beau monde in het interbellum. Jammer genoeg ontbreekt het werk in Londen. Aan het stuur zie je een zelfbewuste jonge vrouw, sjaal wapperend in de wind en de ogen half geloken, als een roofdier op jacht. Tamara de Lempicka leefde inderdaad aan 240 km per uur en bleef haar hele leven gretig naar cash, voedsel, liefde en roem.

In 1898 werd ze in Moskou geboren in een welstellende familie. Haar vader was een joodse bankier. Haar jeugd gedijt op feestjes van de haute bourgeoisie in Sint-Petersburg. Daar leerde ze Tadeuzs Lempicki, een advocaat en vermoedelijk agent van de geheime politie, kennen. Ze was zestien toen ze met hem trouwde. Na de bolsjewistische revolutie vluchtte het koppel naar Parijs.

Zonder geld, zonder werk en met een kind besloot Tamara haar eigen kost te verdienen. Ze nam lessen bij Maurice Denis uit de Nabi-groep - die vooral decoratief werk afleverde - en later bij André Lhote. Hij wijdde haar in in het synthetisch kubisme, een gefatsoeneerde versie die beter aansloeg bij kapitaalcrachtige opdrachtgevers.

Cool

De Lempicka frequenteerde de salons van Gertrude Stein waar ze de 'fine fleur' van de intellectuelen ontmoette. Haar portret van André Gide in bruin-okeren tinten, wel op de tentoonstelling te zien, is subliem. Haar werk was een spiegel van de 'society' waarin ze zo graag wilde vertoeven: cool, nonchalant, arrogant. Door de avant-garde die ze in de cafés van Montparnasse opzocht, werd de Russische uitgespuugd. Was ze te glorieus om een goede kunstenares te zijn? Waren haar opdrachten voor portretten te veel gestoeld op geldgewin? Of waren haar opvattingen - conservatief, royalistisch en later zelfs sterk religieus - te politiek incorrect? 'In haar schilderijen is niet meer te zien dan de buitenkant', zeiden de kunstcritici toen en nu.

Zelf was ze bijzonder trots op haar persoonlijke, zelf ontwikkelde stijl: een mengeling tussen Italiaans maniërisme, de vernieuwende versobering van het kubisme en de nieuwe zakelijkheid: een herkenbare klare lijn. Elk van haar doeken bewerkte ze eerst met gesso, een mengsel van lijm en kalkpoeder, en dat geeft een zekere luminositeit aan het canvas. Ze had niet voor niets de Vlaamse meesters in het Louvre bestudeerd. Elk doek is tot de vierkante centimeter verzorgd. 'Alles is afgewerkt', zei ze zelf. Behalve één doek - ook uit 1928 - 'The Unfinished Man', een portret van haar echtgenoot. Een dandy in een dreigende grootstad. Eén hand werd nooit afgewerkt en de trouwring ontbreekt. Het huwelijk stond op springen. Tadeuzs was haar narcisme en egoïsmisme beu. En De Lempicka's op-

Tamara de Lempicka, alias barones de Kuffner, in 1941.

(Foto: VPM/Corbis)

drachtgevers waren vaak ook haar minnaars én minnaresses. Het prachtige erotische beeld van een languitgestrekte 'la Belle Rafaëla' - een Caravaggio van de Nieuwe Orde - is geïnspireerd door een prostituee die ze in het Bois de Boulogne had ontmoet en met wie ze een jaar lang een verhouding had. De feestjes in haar atelier, in een uitgepuurd modernistische stijl ontworpen door de architect Mallet Stevens, waren legendarisch: naakte meisjes fungeerden als plateau voor de kaviaar.

Image

Elke week stond ze wel in een glossy blad met een foto die ze zelf in scène had gezet. Ze deed aan imagebuilding avant-la-lettre. Achter het zelfbewuste imago van een workaholic school echter onrust. In de jaren 30 kampte ze met depressies: ze schilderde een vluchtende moeder en zoon. Ze dacht eraan zich terug te trekken in een Toscaans klooster, maar het enige resultaat van haar urenlange gesprekken was een tranerig portret van moeder-overste.

In 1939 verliet ze het oude continent om zich met haar tweede echtgenoot, een rijke joodse baron, te vestigen in Hollywood en later in New York. Ze zocht een andere stijl, andere thema's. Ze werkte met mes en palet om abstracte werken te construeren, maar haar clientèle lustte er geen pap van. Op de tentoonstelling is er van dat latere werk niets te zien: het overzicht blijft beperkt tot 20 jaar productie: van 1922 tot 1942.

Tamara de Lempicka was een excentriek overlevende toen ze in 1980 in Cuernavaca stierf. Haar as werd in de Mexicaanse vulkaan Popocatepetl verstrooid. Recentelijk kwam haar werk opnieuw in de belangstelling. Begin mei werd bij Christie's in New York een portret van haar hand geveild voor 4,59 miljoen dollar. Tamara de Lempicka was de ongetemde feeks.

Eliane VANDENENDE

De tentoonstelling 'Tamara de Lempicka, Art Deco Icon' is tot 30 augustus te zien in de Royal Academy of Arts in London, tel. 00-44-870/848.84.84

www.royalacademy.org.uk
Vanaf 16 september tot 2 januari 2005 is de tentoonstelling te zien in het Kunstforum in Wenen